

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Валентини Юрїївни Шкурко «Трансформація жіночого флеш-іміджу в моді ХХ століття», подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Категорії «тіло», «тілесність», «образ тіла» є фундаментальними в пластичних мистецтвах, адже саме вони визначають людину центральним об'єктом творчості, або «мірою всіх речей» (за тезою давньогрецької філософії). Саме тілесний канон того чи іншого історичного періоду, відповідно до моди всередині цього періоду, визначав форму костюма і його художні особливості, а також зачіску, виразність обличчя. Античний канон фізично розвиненого, ідеального тіла виклав скульптор Поликлет (V ст. до н.е.), тіло у візантійській традиції приховане за багат шаровим одягом, тому що одержує форму завдяки душі. Пізньосередньовічний, зокрема, жіночий тип утворюється S-подібним силуетом з відхиленою назад спиною і нарочито виставленим вперед животом, за що отримав назву «готична крива»; ідеал мистецтва ренесансу відображає єдність, а не протиставлення духа і тіла із характерним бажанням пишати його красою, пропорціями, – і цьому відповідали нові форми костюма з домінуванням не вертикалі, а горизонталі. Далі можемо згадати «рубенсовський» тип і багато інших. Що ж до моди ХХ ст. – образи тіла у різний спосіб трактувалися модельєрами, дизайнерами навіть у межах одного десятиліття. В останню чверть ХХ ст. моду почали розглядати в широкому контексті, зокрема, В.Стіл як куратор музею Інституту технологій моди в Нью-Йорку, започаткувала напрям вивчення моди як складного феномену, розглядаючи її як тілесність, візуальне сприйняття, сегмент масової культури, політики, економіки. Коли вона на початку 1980-х започаткувала періодичне видання «Теорія моди: одяг, тіло, культура», – довго не могла знайти авторів. Вже тепер В.Стіл констатує, що за ці роки сформувалося те, що ми називаємо «теорією моди», з'явилися фахівці, які є дуже необхідними.

Отже, без сумніву, представлена до захисту тема є *актуальною*, адже окреслює тіло як основу творення модного образу, костюма. Дивно, що ця тема не була об'єктом зацікавлень у дослідженнях з дизайну, і завдяки представленій дисертації ця проблематика введена до сфери мистецтвознавчої науки за спеціальністю «дизайн». У контексті інновацій моди ХХ ст. В.Ю. Шкурко у своїй дисертації погляд на тіло людини, тілесність, тілесний образ пов'язує з поняттям «флеш-іміджу», спираючись на низьку досліджень постмодерної доби (М.Фуко, Ж.Бодріяр, Р.Барт), та праці сучасних українських науковців (О.Гомілко, Ю.Легенький, О.Шандренко).

На основі вивчення дизайнерських практик ХХ ст., аналізу зразків колекцій музеїв Києва, Львова, Москви, Санкт-Петербурга, Нью-Йорка, Лос-Анджелеса, Лондона, приватних колекцій, виставкових проєктів, кінематографу, а також наукових джерел дисертантка повною мірою

обґрунтувала і представила феномен жіночого флеш-іміджу як результат трансформацій під впливом мистецьких і культурних процесів.

Дисертація містить 3 розділи, список використаних джерел, додатки, глосарій. У *вступі*, відповідно до вимог, викладені всі необхідні структурні складові. Сформульовані об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають порушеній проблематиці. Серед викладених позиції *наукової новизни* слід відзначити проведений вперше аналіз флеш-іміджу в мистецьких практиках моди ХХ ст., визначення особливостей художньо-образної презентації жіночого флеш-іміджу зазначеного періоду.

У вивченні історіографії проблеми (п.1.1) авторка звертається до праць з дослідження моди у філософській, соціологічній, психологічній, мистецтвознавчій, культурологічній площинах. Проведення ґрунтовного аналізу значного масиву літератури дозволило дисертантці дійти висновку, що поняття жіночого флеш-іміджу не висвітлювалося в українському мистецтвознавстві. Методологія дослідження базується на міждисциплінарному підході, що дозволило розкрити багатогранність поняття флеш-імідж. Використана джерельна база, подана у п.1.2 надала змогу розкрити досягнення і експерименти зі створення розмаїтих варіантів модних образів. Базові поняття дослідження подано у п.1.3. Авторка наводить низьку трактувань вченими понять «образ», «інновація», і ключової категорії «флеш-імідж»; значну увагу приділено працям О.Гомілко, яка стверджує, що для того, «...щоб утворилося тіло, необхідним є перстворення природньої органіки в тілесність людини... Тілесність – це самовизначення та самоствердження» (с. 46 дис.).

Розділ 2 «Флеш-імідж у мистецьких практиках моди ХХ століття» репрезентує розмаїття модних напрямів і течій, що позначилися на зовнішньому вигляді жінок – на одязі, зачісці, взутті, виборі прикрас, парфумів тощо. Серед них – жінки «прекрасної епохи», образи повоєнних часів, актрис «старого Голівуду», середини століття («пінап», «гламур», New look, «Твіггі», «унісекс». У п.2.2 флеш-імідж аналізується у контексті молодіжних суб-культур др. пол. ХХ ст.: у полі уваги – образи, що сформувалися всередині культур байкарів, хіпі, стиляг, панків, хіп-хоперів, рок-н-рольників. В окремому розділі 2.3 розглядаються особливості відображення художніх напрямів (модерністських і постмодерністських) у модних інноваціях зазначеного століття. Проведений аналіз дав змогу виявити, який саме вплив мали такі напрями, як кубізм, футуризм, конструктивізм на створення нових форм костюма. Авторка відзначає чутливу реакцію на нововведення у технічних галузях, відповідно, і зміну засобів виразності костюма (силует, лінії), новий взаємозв'язок тіла і одягу. У 1980-х рр. модні образи втрачають конкретне змістове наповнення, на їх стилістиці позначилися такі постмодерністські тенденції, як деконструкція, невизначеність, іронія.

У *Розділі 3* подано специфіку формування флеш-іміджу радянської жінки (п.3.1). Справедливо і влучно В.Ю.Шкурко характеризує цей період як такий, у якому відбувалося конструювання нових суспільно-політичних

реалій, і який диктував певні правила поведінки, спосіб життя, відповідно, і зовнішній вигляд жінки-трудівниці, жінки-матері, – з простим і функціональним одягом. Аналізуючи аспекти формування жіночого флеш-іміджу в Україні, дисертантка наводить імена і аналізує спадщину українських модельєрів, будинків мод.

У п. 3.3. ґрунтовно охарактеризовано дизайн зачіски і макіяжу як складових флеш-іміджу: усі зміни в зачісках розглядаються у взаємозв'язку з відповідними мистецькими стильовими напрямками і течіями. Виклад матеріалу доповнено змістовним ілюстративним рядом.

Надзвичайно важливим і гостро актуальним є висвітлення у п.3.4 головних проблем екології флеш-іміджу. Авторка наголошує, що новітні засоби, сповнені певної естетики, надають змогу трансформувати сприйняття флеш-іміджу людини, хоч при цьому можуть зашкодити здоров'ю, у зв'язку з цим необхідно визначати межу моди і екології флеш-іміджу.

Обґрунтовані висновки відповідають поставленим меті й завданням дослідження і надають повне уявлення про його результати. Уведені до наукового обігу матеріали і викладені узагальнення доводять актуальність і необхідність проведеного дослідження. Особливим досягненням представленої роботи можна вважати вдало використану міждисциплінарність, ерудицію і обізнаність автора в стильових особливостях аналізованих напрямків стосовно різних складових образу – костюма, зачіски, художньо-виразних засобів реалізації того чи іншого модного задуму. Текст дисертації насичений іменами тих, хто створював модні образи, і тих носіїв, хто утверджував нові модні віяння.

Високо оцінюючи рівень дослідження, слід зупинитися на запитаннях і зауваженнях дискусійного характеру:

1) Чи не доречніше було би висвітлити в назві дисертації категорії «образ тіла» і флеш-імідж, окресливши рух, трансформацію одного поняття в інше, адже «флеш-імідж» – поняття кінця ХХ – початку ХХІ ст., і разом з тим, обґрунтувати «флеш-імідж» складно, не спираючись на проектні практики в моді всього ХХ століття ?;

2) Імідж – категорія, що передбачає цілеспрямоване формування, зміну, корегування образу людини відповідно до мети і потрібних параметрів. У дослідженні дисертантка спирається переважно на спадщину модельєрів ХХ ст., які не займалися іміджем тієї чи іншої людини, а творили відповідно до суб'єктивного бачення: К.Діор для жінки, якій «за сорок» і яка потребує «шику», Г.Шанель – стверджуючи універсальність речей для будь якого віку, І.С.Лоран – природність тощо. Виникає запитання: чому проблема флеш-іміджу значною мірою розглядається на матеріалі творчої спадщини названих модельєрів?

3) Матеріал розділу 1.1 – історіографія проблеми – містить широкий екскурс щодо аналізу моди в різних науках у різні часи (від Г.Гегеля до сучасних дослідників моди), утім, аналізу самої тілесності, образу тіла в дослідженнях вчених, істориків костюма, митців (скульпторів, художників), модельєрів

(зазначених хронологічних меж і в більш віддаленому історичному контексті) не наведено;

4) Поза уважним аналізом у дисертації залишилася творчість сучасних українських дизайнерів, пов'язана зі створенням виразних модних образів кінця ХХ століття.

Висловлені зауваження і пропозиції не применшують рівня виконаної праці, а окреслюють перспективи для подальших наукових студій з порушеної проблематики. На основі вивчення дисертації, автореферату та публікацій за результатами дослідження, можна констатувати:

1) Дисертація В.Ю. Шкурко є самостійною і завершеною працею, виконаною на належному рівні, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальну проблему дослідження впливу моди на формування і трансформацію образу тіла і зовнішнього вигляду людини в результаті інновацій в культурі ХХ століття;

2) Основні результати дослідження достатньою мірою висвітлено у 7 працях, 4 з яких є фаховими виданнями України, 1 – включена до міжнародних наукометричних баз, 2 – опубліковані як результат апробації шляхом доповідей на міжнародних конференціях;

3) Автореферат є ідентичним за змістом дисертації та повною мірою відображає її структуру і зміст.

Отже, дисертаційне дослідження «Трансформація жіночого флеш-іміджу в моді ХХ століття» за структурою, змістом, викладом, обґрунтованістю і новизною наукових положень і висновків відповідає чинному Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань, а її автор – *Валентина Юріївна Шкурко* заслуговує на присудження наукового ступеня *кандидата мистецтвознавства* за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства,
професор кафедри художнього моделювання
костюма Київського національного
університету технологій та дизайну

 Т.Ф.Кротова

